

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 30

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Xin chào mọi người! Chúng ta vừa nói đến “lời gian xảo, từ dư bản, thói tâm thường, phải trừ bỏ”. Nếu như trong gia đình chúng ta có thể xây dựng cách nói chuyện thật tốt đẹp, vậy thì bầu không khí trong gia đình sẽ rất tốt. Nếu chúng ta là người chịu trách nhiệm của một đoàn thể hoặc một công ty, chúng ta cũng thường phải miệt mài ra hoa sen, khiến cho tất cả đồng nghiệp trong khi nói chuyện [với chúng ta] đều có thể như được tắm gió xuân, có thể khích lệ lẫn nhau, tán thành lẫn nhau. Chúng ta cần phải dẫn đầu phong khí nói chuyện như vậy. Nếu là người lãnh đạo của một đoàn thể, người lãnh đạo của chính phủ mà khi họ nói chuyện đều dùng lời mắng nhiếc người khác, bới móc chuyện riêng tư của người khác, dùng những từ ngữ đả kích người khác, tuy đạt được vui sướng nhất thời nhưng thói xấu đó, ảnh hưởng không tốt về sau, thực sự rất khó lường trước được. Bởi vì trẻ con không có khả năng phán đoán việc tốt xấu, thấy người lãnh đạo đều nói chuyện như vậy thì tất nhiên mình cũng có thể [nói giống như họ]. Do vậy, hậu quả phía sau rất khó khắc phục. Tục ngữ có câu “cửa công dễ tu hành”, bởi vì nơi cơ quan nhà nước có tầm ảnh hưởng rất lớn, một lời nói có thể làm đất nước hưng thịnh, một lời nói cũng có thể làm đất nước suy vong. Vì vậy, làm người lãnh đạo thì chúng ta không thể không thận trọng hơn, cân nhắc nhiều hơn trong lời ăn tiếng nói. Chỉ cần chúng ta có thái độ này, tin rằng trong lời nói của chúng ta cũng có thể mang lại phong khí tốt đẹp cho xã hội.

“Lời gian xảo.” Chữ “gian” này nghĩa là lừa dối, là tinh ranh. Vì sao phải dùng chữ “gian” và “xảo” vậy? Bởi vì muốn che đậy lỗi lầm trong lời nói của mình, che đậy lỗi lầm không giữ chữ tín của mình. Cho nên, nếu con trẻ dùng lời gian xảo thì chúng có thể đang nói dối. Trẻ con biết nói dối thì chúng có thông minh không? Không thông minh thì không thể nói dối được. Có một học sinh cấp hai, bởi vì thường hay so bì bạn học nên em thường muốn mua những món đồ đắt tiền, nhưng mẹ em không cho em mua. Một hôm em muốn mua kính mắt hàng

hiệu, mẹ em không đồng ý, và nói: “Con đã có một cái rồi, còn mua thêm làm gì?” Mẹ không chịu mua, nhưng em đó tự đi mua, đi một lúc rồi trở về, kính mua xong rồi, sau đó em nói với mẹ: “Mẹ đi trả tiền cho con đi!” Em đó có thông minh không? Em ấy có thể không cần dẫn theo người nào, không cần mang theo tiền, mà có thể nói tới mức khiến cho đối phương tin rằng mẹ của em sẽ đến trả tiền. Cho nên có rất nhiều phụ huynh, thấy con cái phản ứng nhanh nhẹn thì đều nói: “Con thật thông minh!” Tôi rất sợ nghe thấy đứa trẻ thật thông minh, trẻ con cần phải thành thật, trung hậu. Trẻ con hiện nay đều dùng sự thông minh vào chuyện gì? Dùng để nói dối, dùng để đạt được mục đích của chúng.

Ví dụ, có một bé gái cùng với ba mình đang đi trên đường trở về nhà, trên đường có mấy quán kem. Bé gái đi ngang quán kem thứ nhất thì bước đi hơi chậm dần, rồi nói với ba: “Thời tiết sao mà nóng vậy nhỉ!” Ba em vẫn không có phản ứng gì lại, đi đến quán thứ hai, bé gái lại nói: “Lúc này có một cây kem để ăn thì tuyệt biết mấy!” Đến quán cuối cùng, bé gái liền nói: “Đây là quán cuối cùng rồi.” Thông minh đều dùng vào chuyện gì? Không dùng vào học tập những lời dạy bảo của thánh hiền, mà đều dùng để đạt được mục đích của em. “Trọng lợi khinh nghĩa”, khi tư duy của con trẻ đều là tự tư tự lợi, thì trong quá trình chúng trưởng thành, đạo nghĩa của chúng sẽ dần giảm mất đi từng chút một. Vì vậy, sự thông minh của con trẻ là dùng để làm một người con hiếu, một học trò ngoan, một công dân tốt, như vậy mới là dùng đúng chỗ. Rất nhiều trẻ nhỏ giở trò khôn vặt, mà người lớn còn cười ha ha. Như vậy có đúng hay không? Không đúng.

Vì vậy, khi con cái nói dối sẽ có mấy loại khả năng mà chúng ta cần phải khéo léo quan sát. Khi chúng vi phạm lần đầu, chúng ta cần phải rất cẩn thận lúc ban đầu, phải rất thận trọng. Cho nên rất có khả năng con cái bởi vì ham muốn lợi ích mà nói dối. Có một đứa bé về nhà xin ba hai đồng nhân dân tệ, ba em thuận tay rút ra tờ tiền hai đồng đưa cho em. Đứa con nói: “Ba ơi! Con không muốn một tờ hai đồng, con muốn hai tờ một đồng.” Ba em cảm thấy khó hiểu: “Hai đồng thôi mà sao còn phải chia ra như vậy nữa?” Em ấy liền nói với ba: “Ba ơi! Chỉ cần con mang tiền đến nộp cho phòng huấn đạo một lần thì có thể được mười điểm. Cho nên, ba cho con một tờ hai đồng, con chỉ được có mười điểm. Nhưng nếu ba cho con hai tờ một đồng, con có thể đem nộp rồi nói là con nộp được, vậy thì con có thể có được hai mươi điểm.” Ba em nghe xong thì thế nào? “Con trai của ba sao lại thông minh như vậy.” Kết quả là ba em đi kể chuyện này cho một vị viên chức trong ngành giáo dục nghe, vị viên chức này nghe xong thì toàn thân nổi da gà. Người cha này cũng thật không có sự nhạy bén giáo dục, còn cảm thấy

con mình rất thông minh. Con cái đã ngang nhiên nói dối. Cho nên hiện nay phụ huynh còn cảm thấy con cái biết nói dối là bản lĩnh, vậy thì phiền phức rồi. Cho nên đây là một tình huống.

Hiện nay ví dụ nhà trường có hoạt động quyên góp, chúng ta cũng phải hướng dẫn con cái có quan niệm đúng đắn đúng lúc. Có một lần, nhà trường triển khai việc cứu trợ cho người nghèo, có một bé trai muốn đóng góp. Mẹ em hỏi em muốn đóng góp bao nhiêu? Bé trai suy nghĩ một chút rồi nói: “Bảy đồng hai hào” (nhân dân tệ). Có nhiều không? Không nhiều. Nhưng đó là toàn bộ tiền để dành của em, em muốn đem số tiền đó đóng góp, tự mình đóng góp. Kết quả những bạn học khác đều là ai đóng góp? Ba mẹ đóng góp, đều góp ba trăm, năm trăm, như vậy thì trong lòng của đứa bé đó sẽ như thế nào? Mình chỉ quyên góp bảy đồng hai hào, không ai nhìn thấy được tâm chân thành của em. Cuối cùng, những người đóng góp năm trăm đồng, một ngàn đồng, năm trăm đồng thì được đeo một bông hoa hồng nhỏ, một ngàn đồng thì được thắp một cây nến. Vì vậy, rất có thể chúng ta vốn muốn làm việc thiện, nhưng trong quá trình làm như vậy khiến cho con trẻ học được điều gì? Có thể tâm hư vinh đều thêm vào trong đó, hơn nữa không phải là dùng tiền của chính mình, mà là lấy tiền của phụ huynh để làm gì? Không chỉ con cái cần sĩ diện, mà rất có thể là ai cũng cần? Cha mẹ cũng cần.

Trong đó có một phụ huynh, đóng góp mấy ngàn đồng ngay lập tức, kết quả nhà trường phát cho cô một bông hoa hồng nhỏ để đeo lên, nhưng cô không đeo, cô nói: “Thiện tâm đều là bản thân tự nguyện làm, lại không phải muốn mang ra khoe khoang khen ngợi, hay là trao tặng bằng khen.” Người mẹ này cũng rất nhạy bén. Nếu cô ấy kiêu ngạo tự đắc đeo bông hồng lớn đó vào, vậy thì cô ấy làm sao có thể dạy con cái của mình làm việc thiện không muốn người khác biết, làm việc thiện là bổn phận của mỗi người chúng ta. Cho nên, muốn giáo dục có hiệu quả thì bậc làm cha mẹ, làm thầy cô cần phải cân nhắc kỹ càng mới được, nếu không thì sẽ bị nhiễm phải loại hư danh này, như vậy sẽ không tốt!

Tiếp theo, trẻ con nói dối rất có khả năng vì chúng cảm thấy thú vị, mới đầu nói dối với bạn một chút, bạn cũng cười cười, chúng cũng cười cười. Vậy chúng sẽ cảm thấy như thế nào? Rất thú vị. Bạn xem, rất nhiều tiết mục giải trí trên đài người khác, mọi người cười nghiêng ngả, cho nên trẻ con cảm thấy lừa gạt người khác thì rất thú vị, đây đều là dạy sai. Cho nên, chúng ta cũng rất quen thuộc với câu chuyện chó sói đến. Câu chuyện này nếu bạn kể cho các bé học mẫu giáo nghe thì rất có hiệu quả. Bạn kể với chúng là có một đứa bé chăn một bầy cừu, kết quả bản thân đứa bé cảm thấy rất buồn chán nên bèn la lớn: “Chó

sói đến, chó sói đến!” Tất cả người dân nơi đó đều rất thật thà chất phác, cũng rất muốn giúp đỡ người khác, cho nên mọi người đều đến giúp đưa bé đuổi chó sói đi, nhưng kết quả là chẳng thấy con sói nào cả. Đứa bé nhìn thấy mọi người vội vàng đến như vậy, bản thân đứng ở đó cười ngặt nghẽo. Cuối cùng dân làng đều bỏ về. Lần thứ hai đưa bé lại giở trò đùa, lại gạt mọi người, lần thứ hai mọi người đến không nhiều như lần trước, nhưng cũng không ít người đến. Lại thấy đứa bé đùa giỡn mọi người, cho nên dân làng lại ra về. Lần thứ ba thì chó sói thực sự thế nào? Đến rồi. Lúc đó đứa bé la lớn: “Chó sói đến, chó sói đến!” Nhưng có ai đến không? Không có ai đến. Nay các bạn nhỏ, không có ai đến thì sẽ như thế nào? Bầy cừu sẽ như thế nào? Đứa bé sẽ như thế nào? Đoạn bị ăn thịt thì không cần nói đến, hãy để cho bọn trẻ tự suy nghĩ. “Trời ơi, thật đáng sợ!”, chúng sẽ nhớ rất sâu. Cho nên, nếu con trẻ chỉ vì vui đùa mà nói dối thì chúng ta nhất định phải ngăn cản kịp thời, không để tái phạm.

Thứ ba, con trẻ có khả năng bởi vì khoe khoang mà nói dối, còn có che giấu lỗi lầm, sau cùng là ảnh hưởng từ cha mẹ, chúng ta cần phải theo dõi kịp thời. Về khoe khoang, bởi vì chúng muốn khoe khoang nên lời nói rất khoa trương. Nếu bạn chú ý lắng nghe thì sẽ thấy có những đứa trẻ tám, chín tuổi, mười tuổi cũng biết so sánh: Nhà mình có gì? Có máy tính, có mấy cái máy ảnh kỹ thuật số, v.v. Càng nói thì càng khoa trương, chúng ta làm giáo viên phải cẩn thận, phải kịp thời ngăn chặn.

Thời nhà Tống có một vị quan nổi tiếng là Tư Mã Quang. Có một lần, ông cùng với chị gái đang thi nhau bóc vỏ hạt óc chó, nhưng kết quả ông ấy tách rất chậm. Nô bộc trong nhà liền nói với ông: “Cậu ngâm nước nóng một lát thì rất dễ bóc.” Tư Mã Quang liền đi lấy nước nóng để ngâm, đúng lúc đó chị ông rời khỏi, một lúc sau quay lại nhìn thấy em mình bóc vỏ rất dễ dàng, liền hỏi: “Em à! Sao em bóc vỏ giỏi quá vậy? Ai dạy em thế?” Tư Mã Quang nói: “Là tự em biết đấy.” Đúng lúc đó, cha ông đi ngang qua. Nếu bạn là người cha thì bạn sẽ làm như thế nào? Rất nhiều lúc chúng ta có thể không để ý nên quên đi chuyện này. Vậy thì có thể lúc mới đầu nói dối thì sau này sẽ như thế nào? Có lần một thì sẽ có lần hai. Bởi vì đứa trẻ khoe khoang mà không bị phát hiện, chúng còn cảm thấy bản thân mình rất tài giỏi, như vậy thì phiền phức rồi. Cho nên, ngay lúc đó cha ông liền nói với ông: “Có bản lĩnh bao nhiêu thì nói bấy nhiêu, không phải mình bóc thì tuyệt đối không được nói quá.” Bởi vì lần đầu ông phạm lỗi đã bị cha nghiêm khắc quở trách, đây là cách dạy dỗ đúng đắn. Sau đó, suốt cuộc đời của Tư Mã Quang vô cùng thẳng thắn vô tư, vì vậy ông cũng từng nói: “Những việc đã làm

trong cả đời, không việc nào không thể nói cho người khác biết.” Đây là kết quả, chúng ta cũng phải nhìn thấy được nguyên nhân, nguyên nhân là gì? Là do cha mẹ dạy dỗ đúng đắn kịp thời, chắc chắn không phải là ngẫu nhiên. Đây là tình huống muốn khoe khoang.

Tiếp theo là che giấu lỗi lầm. Rất nhiều trẻ em vừa phạm sai lầm thì chúng sẽ có chút lo lắng, lo lắng có thể là sợ bị người lớn phát hiện. Có một lần, có một đứa trẻ làm hỏng cái móc treo quần áo, thực ra cái móc treo quần áo bị hỏng có dễ sửa không? Sửa một chút là xong. Nhưng chúng không biết nên rất lo lắng, sợ bị phạt. Vì vậy em nói với bạn học ở bên cạnh: “Đừng nói cho cô giáo biết nhé!” Đúng lúc đó cô giáo đang ở bên cạnh nên cô liền đi đến, em đó giật thót cả người. Đứa trẻ vẫn còn nhỏ, chỉ cần bạn dạy chúng đúng lúc thì chúng sẽ thay đổi quan niệm lại ngay lập tức. Sau đó cô giáo liền nói với em: “Vô ý phạm, gọi là lỗi; cố ý phạm, gọi là tội.” Cho nên làm hỏng móc treo quần áo không nghiêm trọng, nhưng không thừa lại với cô giáo mới nghiêm trọng, sau này cô sẽ không tin tưởng em nữa. Vì vậy, làm sai thì phải thừa nhận, “biết sửa lỗi, không còn lỗi”. Sau đó cô giáo nói tiếp: “Em phạm sai lầm thì hãy sửa sai, đồng thời có thể học cách làm thế nào để sửa lại đồ hỏng.” Cô giáo cũng rất kiên nhẫn, sửa lại móc treo quần áo cùng với em ấy. Cho nên chúng ta nắm bắt tốt cơ hội giáo dục này, thì trẻ em có thể từ đó hình thành được thái độ đúng đắn. Cho nên khi trẻ em che giấu lỗi lầm, chúng ta cũng cần phải quan sát kỹ càng, không được để chúng hình thành thói quen xấu, vậy sẽ phiền phức.

Cuối cùng là ảnh hưởng từ cha mẹ. Có một bộ phim tên là *Điện thoại di động*, trong phim *Điện thoại di động* có thống kê một số liệu: Một người trưởng thành thì mỗi ngày nói dối bao nhiêu lần? Có 25 lần, nói dối 25 lần. Cho nên, trong một ngày người lớn nói dối nhiều lần như vậy thì trẻ em cũng ngầm bị ảnh hưởng theo. Ví dụ như, khi người mẹ nhận điện thoại, đứa con và người ba cũng đang ở đó, [nhưng người mẹ] nhấc điện thoại lên nói: “Chồng tôi không có nhà.” Đứa trẻ đó nói: “Ba có nhà mà, sao lại nói không có nhà?”, đứa con nghe mà cảm thấy khó hiểu. Vì vậy, ở những nơi có trẻ em thì tuyệt đối không được nói dối, ở nơi không có trẻ em cũng không được nói dối. Cho nên trước đây, chúng ta có nói đến một quan niệm là phải học cách biết từ chối. Bạn không học cách biết từ chối thì người khác sẽ không biết chừng mực làm người và nguyên tắc sống của bạn. Chỉ cần từ chối những điều nên từ chối thì bạn bè của bạn cũng sẽ thuận theo nguyên tắc sống của bạn mà giao lưu với bạn, cần gì phải ở đó che che giấu giấu? Chính mình mệt chết đi được, sau đó còn bị người ta hiểu lầm, còn nói: “Tại sao

anh lại không giữ chữ tín như vậy?” hoặc là: “Tại sao anh lại trốn tôi?” Như vậy làm cho sự việc vốn rất đơn thuần trở thành như thế nào? Quá phức tạp. Đây là “lời gian xảo”, chúng ta phải chú ý những tình huống nói dối của con cái. “Từ dơ bẩn, thói tầm thường, phải trừ bỏ.”

Có thể giữ được chữ tín trong lời nói và việc làm thì con trẻ chắc chắn sẽ có sự phát triển rất tốt khi ra ngoài xã hội sau này. Tôi có một người bạn, lúc nhỏ nhìn thấy người khác ăn kem que, không nhịn được sự mê hoặc đó, liền đi trộm một ít tiền của ba để chạy đi mua kem ăn. Ánh mắt của ba anh ấy cũng rất lợi hại, nhìn thấy được, ông liền đi theo sau xem rốt cuộc con dùng tiền để làm gì. Kết quả bạn tôi mua xong, đang định ăn cho thỏa thích, ngẩng đầu lên thì nhìn thấy ai? Nhìn thấy ba mình, anh run lấy bầy. Ba anh ấy cũng không nói lời nào, dẫn anh ấy về nhà, treo anh lên, nghiêm khắc dạy bảo một trận. Chú ý nghe nhé, là “một trận”, sau này còn có nữa không? Không còn nữa. Lần đầu tiên khiến cho anh ấy nhớ kỹ rồi, thì suốt đời sẽ không quên. Đánh đến mức khi anh ấy đi ngang qua chỗ để tiền thì sẽ run lấy bầy, không dám hành động thiếu suy nghĩ nữa.

Sau này anh ấy trưởng thành, đi làm việc ở nơi khác, cũng cách nhà một đoạn, anh ấy sống trong nhà tập thể của nhà ông chủ. Cho nên lúc đó anh ấy ở trong nhà tập thể, buổi sáng thức dậy cũng phụ giúp quét dọn, trong quá trình quét dọn, anh ấy chợt phát hiện dưới đất có tờ tiền 100 đồng, 200 đồng, anh liền nhặt lên rồi đưa cho bà chủ. Sau một thời gian, thật kỳ lạ, sao lại biến thành tờ 300 đồng, 500 đồng vậy? Anh ấy lại nhặt lên rồi đưa cho bà chủ. Anh ấy nói đã từng nhặt được nhiều nhất là hơn 1.000 đồng. Sau đó anh ấy làm việc ở công ty này, trình độ học vấn của anh ấy không cao, nhưng ông chủ đều phá lệ cho anh ấy tham gia các cơ hội rất tốt, các khóa bồi dưỡng. Rất nhiều cơ hội đều là sinh viên đại học mới được tham gia, nhưng ông chủ đều cho anh ấy tham gia. Anh ấy phục vụ ở công ty này rất nhiều năm, cũng thể hiện rất tốt. Sau này anh ấy muốn ra mở tiệm riêng, nên đến chào từ biệt ông chủ. Ông chủ liền mời anh ấy ăn cơm, đãi tiệc chia tay anh. Ăn cơm xong, anh nói với ông chủ: “Tôi có một chuyện muốn hỏi ông: Vì sao tôi thường hay nhặt được tiền ở trong nhà ông vậy?” Ông chủ cười và nói: “Anh là người ngoài đến nhà tôi ở, tôi làm sao biết được phẩm hạnh của anh như thế nào, số tiền đó là do tôi cố ý đánh rơi.” Cho nên, đức hạnh của một người nếu không tốt thì rất có thể vào một thời điểm nào đó sẽ đánh mất đi cơ hội tốt. Vì vậy, chữ tín quan trọng giống như tính mạng của một người vậy. Cho nên “lời gian xảo, từ dơ bẩn, thói tầm thường, phải trừ bỏ”. Chúng ta tiếp tục xem kinh văn tiếp theo, chúng ta cùng nhau đọc một lần:

Thấy chưa thật, chớ nói bừa, biết chưa rõ, chớ tuyên truyền. Việc không hợp, chớ dễ nhận, nếu dễ nhận, tiến lui sai. Hễ nói chuyện, phải từ tốn, chớ nói nhanh, chớ mơ hồ. Kia khen hay, đây chê dở, không liên quan, đừng để ý.

Câu đầu tiên “*thấy chưa thật, chớ nói bừa*”. Khi chúng ta chưa thấy được chân tướng sự thật, chỉ nghe lời một chiều của người khác thì tuyệt đối không được truyền đi những lời này. Đây là thái độ cẩn thận rất quan trọng. Nếu bạn chưa xác định được, nó có thể chỉ là tin đồn nhảm, mà bạn lại đi loan truyền, thì chính mình đã trở thành kẻ đồng lõa. Vì vậy, đoàn thể phải “lấy hòa làm quý”, tuyệt đối không được gây chuyện thị phi, ý thức chung này rất quan trọng. Do đó, điều mà đoàn thể cần là bao dung, chứ không phải là đả kích, không phải là nhạo báng. Cho nên, người thời xưa rất cẩn thận đối với lời nói, bởi vì sự hỗn loạn thường hay phát sinh từ đây, lời nói giống như bậc thềm vậy, mỗi một câu sàm ngôn sẽ dần dần tạo nên sự động loạn.

Cho nên, “vua nghe lời gièm pha thì thân bị giết”, nếu người làm vua một nước nghe theo lời gièm pha thì bệ tôi sẽ gặp tai ương. “Cha nghe lời gièm pha thì cha con đoạn tuyệt”, nếu người làm cha nghe theo lời gièm pha của mẹ kế, nghe theo lời gièm pha của người khác thì có thể con họ đều gặp tai ương, cốt nhục tình thâm đều sẽ bị cắt đứt. Vợ chồng nghe lời gièm pha, “vợ chồng nghe lời gièm pha thì sẽ ly hôn, bạn bè nghe lời gièm pha thì sẽ xa lạ”. Nếu bạn bè nghe theo lời gièm pha thì dần dần sẽ thành người xa lạ, vợ chồng có khả năng sẽ chia ly. Vì vậy, chúng ta phải rất cẩn thận đối với những lời gièm pha, phải lưu ý. Người đến nói chuyện thị phi. Nếu một người có tu dưỡng thì liệu họ có nói này nói nọ hay không? Họ hy vọng giữa người với người chung sống hòa thuận với nhau. Rất có thể bạn cùng với một người nào đó có một số chuyện không vui, người tu dưỡng này có thể sẽ đến nói với bạn: “Thực ra lần trước người đó cũng rất khen ngợi bạn.” Để cho sự tức giận của bạn được giảm đi đôi chút, lùi một bước thì sẽ thế nào? Biển rộng trời cao. Thực ra, kiềm chế một chút tính khí, những nóng nảy đó đều là không mà. Chỉ cần điều tiết một chút, nhường nhịn nhau một chút, thông cảm cho nhau một chút thì sẽ không có chuyện gì. Sợ nhất là thêm dầu lại thêm giấm thì rất phiền phức.

Cho nên, người xưa có một bài thơ nhắc tới việc cần phải cẩn thận với những lời gièm pha: “Đường đường thân bảy thước, đừng nghe ba tắc lưỡi, lưỡi có kiếm long tuyên, giết người không thấy máu.” Cho nên một gia đình, một đoàn thể, thậm chí là một quốc gia nếu có thể sống tốt với nhau, chúng ta là một phần

tử ở trong đó thì nhất định phải biết phân biệt lời gièm pha. Cho nên “thấy chưa thật”, nếu họ nói chuyện thì phi về một người nào đó, mà người đó lại có chút giao tình với bạn, lúc này đương nhiên bạn không được truyền đi những lời nói đó. Vậy chúng ta nên làm thế nào? Rốt cuộc thì bạn cũng đã nghe thấy rồi, không thể xem như không nghe thấy. Bạn có thể nói với người bạn này rằng: “Hiện tại bên ngoài đồn về anh như vậy”, chúng ta dùng tâm chân thành để nói với họ. Nói xong, nếu không có chuyện như vậy thì chúng ta liền an ủi họ: “Chỉ cần anh không làm việc đó thì sớm muộn gì lâu ngày cũng thấy được lòng người.” Nếu những lời đồn đại này xác thực có vài phần đúng thật thì chúng ta cũng phải nhanh chóng khuyên nhủ họ đúng lúc: “Danh dự của một người trong đoàn thể vô cùng quan trọng, chúng ta phải nhanh chóng thu liễm lại một chút.”

Thế nên bất luận là lời gièm pha, hay lời nói xấu người khác, khi đến chỗ chúng ta thì nên dừng lại. Cho nên người đọc sách hiểu rõ đạo lý, mặc dù sự việc nghe được là sự thật, nhưng sự thật này có liên quan đến sự hòa thuận của đoàn thể, liên quan đến danh dự và tiết tháo của một người thì họ sẽ im lặng không nói, gọi là ẩn ác dương thiện. Khi bạn ẩn ác dương thiện, đối phương có chỗ nào tốt thì bạn khen họ, những chỗ không tốt của đối phương thì bạn không nói, nhưng từ trong oai nghi của bạn, họ cũng biết là bạn đã biết rồi. Cho nên ngay lúc đó họ sẽ cảm nhận được: “Mình làm một chút việc tốt thì người ta khen ngợi mình; mình làm không tốt thì người ta cũng không chỉ trích mình”, dần dần họ sẽ tiến theo chiều hướng làm tốt. Vì vậy, đây đều là chừng mực trong tình người.

“Thấy chưa thật, chớ nói bừa”, chúng ta cũng phải thường xuyên nâng cao khả năng phán đoán đối với sự lý. Bởi vì nếu bạn phán đoán không đúng thì có khả năng bạn đã dùng tâm tốt làm việc xấu. Bởi vì hiện nay rất nhiều đoàn thể mang danh nghĩa từ thiện, làm việc công ích để làm gì? Để lừa tiền. Nếu bạn chưa biết đoàn thể đó tốt hay không, bạn “thấy chưa thật”, mà đã lập tức dẫn nhiều người đến giúp đỡ, quyên góp tiền, đến sau cùng là lừa người, vậy chúng ta rất khó giải thích với những người bạn này. Cho nên vẫn phải cẩn thận, trước tiên phải quan sát rõ ràng. Giống như chúng ta đang thúc đẩy văn hóa Trung Quốc, rất nhiều người cũng sẽ nói: “Tôi đang thúc đẩy văn hóa Trung Quốc”, treo đầu dê nhưng có khả năng bán thịt chó, có lẽ là vì kiếm tiền của họ thôi. Vì có thể trong một, hai tiếng đồng hồ nói chuyện, trong đó [người giảng] có nhắc đến văn hóa truyền thống rất tốt, nhưng tiếp theo lại nói lời của họ. Chúng ta ngồi bên dưới nghe xong cảm thấy nói thật hay, thì sẽ như thế nào? Bắt đầu truyền đi, bởi vì cảm xúc của quần chúng rất dễ bị lôi kéo. Bạn khen người đó như vậy, nói

người đó nói rất hay, có thể tất cả mọi người lầm tưởng người đó thật sự nói rất hay, có thể sẽ đi mua thật nhiều đồ của người đó, đã đạt được mục đích của người đó.

Thực ra chúng ta phải phán đoán, nếu họ thực sự đang hoằng dương văn hóa Trung Quốc thì họ nhất định phải nắm được cốt lõi những lời dạy bảo của văn hóa Trung Quốc, nằm ở đâu vậy? Bắt đầu thực hiện từ đâu? Từ *ở nhà phải hiếu*, “hiếu là gốc rễ của đạo đức”. Nếu nói hai tiếng đồng hồ mà ngay cả chữ “hiếu” cũng không nhắc đến, ngay cả “đức hạnh” cũng không nhắc đến, bạn vẫn ở đó khen họ nói hay quá, nếu truyền ra ngoài như vậy thì có thể sẽ dẫn dắt người khác đi sai đường. Vì vậy, chúng ta phải dùng lý trí để phán đoán, có như như vậy thì mới không dùng tâm thiện làm việc ác, cũng mới không để cho những người xấu lợi dụng cơ hội. Cho nên, hiện tại chúng ta cần phải suy xét đến, trước tiên phải phán đoán rõ ràng về đoàn thể đó, rồi mới thảo luận với mọi người, như vậy thì mới không phát sinh tình huống xấu. Đây là “thấy chưa thật, chớ nói bừa”.

“Biết chưa rõ”, câu “thấy chưa thật, chớ nói bừa” này, tôi có một người bạn, anh ấy cũng nghe người khác nói đến rất nhiều chuyện của bạn anh ấy. Đều là nói bạn anh ấy không tốt, đương nhiên anh không truyền đi những lời nói đó ra ngoài, mà sẽ trực tiếp đi hỏi bạn mình. Nói cho bạn mình nghe tình hình người ta đồn đại ở bên ngoài như thế nào, sau đó anh hỏi bạn chuyện này có thật không? Trực tiếp để người đương sự giải thích một chút về tình cảnh lúc đó rốt cuộc như thế nào? Cho nên anh ấy làm như vậy là rất có lý trí, không phải người khác nói sao thì nghe vậy. Vì vậy, khi một người dùng lý trí để ứng đối thì những lời đồn đại này không có cơ hội để lan truyền rộng ra.

“*Biết chưa rõ, chớ tuyên truyền*”, đối với rất nhiều đạo lý chúng ta vẫn chưa hiểu thấu triệt, đối với một số sự thật chúng ta còn chưa biết rõ thì không được tùy tiện nói cho người khác nghe, vì sợ họ nghe rồi sẽ lưu ấn tượng vào trong tâm, nếu chúng ta lại nói sai nữa thì sẽ dẫn người khác đi vào con đường sai lầm, như vậy thì không hay. Ví dụ, hiện nay chúng ta đọc kinh điển, lúc này có người hỏi bạn: “Đọc kinh nên bắt đầu từ quyển kinh nào?” Bạn nói: “Đệ Tử Quy”, bởi vì vào thời đại hiện nay, mười người thì đã có mười quan điểm. Cho nên chúng ta làm sao xác định được quan điểm của chúng ta là đúng? Chúng ta có thể tìm câu trả lời từ trong kinh điển. Tại sao gọi là kinh? Chúng ta thấy trái đất có kinh tuyến, có vĩ tuyến. Điểm quan trọng của kinh tuyến và vĩ tuyến là có thể dùng làm tiêu chuẩn, [tiêu chuẩn này] sẽ không thay đổi. Cho nên, kinh điển chính là chân lý từ xưa đến nay không bao giờ thay đổi. Bạn chỉ cần tìm trong

kinh điển thì bạn sẽ có tín tâm, thực sự là như vậy. Thế nên, khi bạn hỏi một người nào đó căn bản của đức hạnh nằm ở đâu? Nếu câu trả lời của họ khác với chữ “hiếu” thì bạn có thể phán đoán lời họ nói như thế nào? Sai.

Cho nên vào thời đại hiện nay chúng ta phải tuân thủ câu “y pháp bất y nhân”, nếu không thì bạn sẽ nghe lung tung. “Y pháp bất y nhân”, ví dụ chúng ta y theo lời dạy trong Tam Tự Kinh, thì bạn sẽ lập tức loại bỏ được rất nhiều quan niệm tưởng là đúng nhưng lại sai. Ví dụ nói: “Người ban đầu, tánh vốn thiện; tánh gần nhau, tập xa nhau; nếu không dạy, tánh liền đổi”, đây chẳng phải là nói ra câu trả lời rằng, bản tánh của con người vốn lương thiện, nhưng nếu không được tiếp nhận sự giáo dục tốt thì rất dễ trưởng dưỡng thành tập tánh, không cần phải ở đó bàn luận triết lý về tánh thiện, tánh ác cả nửa ngày, tiêu chuẩn này đã xuất hiện rồi. “Phương pháp dạy, quý ở chuyên”, bạn xem hiện nay học một lúc bốn, năm thứ, học như vậy có tốt không? Người hiện nay chính là không nghe theo kinh điển, không nghe theo thánh hiền, đều nghe ai? Cho nên hiện nay, thời đại này nghe gạt chứ không nghe khuyên, nhận giả mà không nhận thật. Thật sự là vậy! Tôi có phần cảm nhận được.

Ví dụ như, hiện tại có một phụ huynh đến thảo luận với chúng tôi làm sao để dạy tốt con cái họ. Khi họ nói xong tình huống, tôi nhất định sẽ nói với họ: “Bằng đống ba thước chẳng phải do lạnh một ngày.” Đối với con cái, anh chị nhất định phải dùng sự nhẫn nại, tâm yêu thương, hợp tác với thầy cô giáo, cần khoảng sáu tháng đến một năm thì chúng dần dần có thể đi vào nề nếp. Thường thì phụ huynh nghe nói sáu tháng đến một năm thì chân mày đều thế nào? “Lâu vậy sao!” Lúc sắp ra về còn nói: “Xin cảm ơn thầy Thái! Có cơ hội tôi sẽ đến thỉnh giáo thầy tiếp.” Sau khi đi rồi thì từ đó như thế nào? Không bao giờ quay lại nữa. Nhưng rất có khả năng khi trên báo đăng tin: “Khóa học ba ngày”, đều đất ghê gớm, “đảm bảo giúp bạn dạy con mình thành thiên tài”. Họ lập tức chạy đến đó đăng ký tham gia, đổ xô vào đó. Cho nên từ chỗ này chúng ta thấy được, thực sự đem chân lý nói với họ thì họ có tin không? Không tin. Người hiện nay chỉ ham cái lợi trước mắt, đều rất muốn nhanh chóng khiến con cái một bước lên trời, chạy theo hướng ngược lại với học vấn, nóng vội thì không thành công. Vì vậy, phải biết phán đoán mới được.

Cho nên trong Tam Tự Kinh nói “việc học tập cần phải có điểm bắt đầu”, bắt đầu học gì trước? “Tiểu Học xong, tới Tứ thư”, cho nên bạn có thể vỗ ngực, bắt đầu học từ quyển nào? Tiểu Học. Hiện nay sách Tiểu Học tinh túy nhất chính là Đệ Tử Quy, Đệ Tử Quy y theo cương lĩnh của Tiểu Học mà biên soạn ra, vậy

thì bạn không phải lo mình nói sai. Học xong Tiểu Học thì học Hiếu Kinh, học Tứ thư. Hơn nữa, khi con cái đã cắm gốc Đệ Tử Quy, chúng học tiếp Hiếu Kinh và Tứ Thư thì sự hứng thú có giống nhau không? Không giống nhau. Khi bạn đọc đến “hiếu để là gốc của lòng nhân vậy”, trẻ con học đến “hiếu để”, chữ “hiếu” và chữ “để” đó không còn là một từ, mà là gì vậy? Một em đưa tay lên nói: “Thưa thầy! Chữ hiếu này có phải chỉ cho ‘ở nhà hiếu’ phải không thầy?” Hiếu của em không phải là rỗng không. Hiếu của em là kết hợp với cuộc sống, em biết học văn nhất định phải giải hành tương ứng, nhất định phải nỗ lực thực hành cộng thêm học văn. Thái độ này một khi đã đúng đắn thì phương hướng sẽ không sai lệch. Vì vậy, “thầy chưa thật, chớ nói bừa”, mà chúng ta muốn có kiến giải đúng đắn thì tất nhiên là phải hiểu rõ từ kinh điển, từ lời dạy của bậc thánh hiền mà tích lũy khả năng phán đoán của chúng ta.

“Việc không hợp, chớ dễ nhận, nếu dễ nhận, tiến lui sai.” “Việc không hợp, chớ dễ nhận”, bây giờ hiện tượng “dễ nhận” có nhiều không? Cho nên lúc đang vui, một người trong lúc đang vui thì không được tùy tiện hứa cho người khác đồ vật gì đó, vì rất có khả năng tới đó không làm được thì sẽ thất hứa với người khác. Cho nên, người lớn rất thường phạm phải sai lầm là một khi vui thì con cái lập tức quan sát thái độ của người lớn để đòi mua đồ. Bạn lập tức nói: “Được! Được!”, sau đó thì hối hận. Bạn xem người lớn chúng ta lúc nào dễ dàng đồng ý với con cái nhất? Lúc con cái thi được điểm cao. Câu trả lời này rất đúng, rất chân thật. Khi thi cử đạt kết quả tốt, đều có thể đòi mua đồ. Cho nên, mục đích học tập của con cái là gì? Vô hình trung, khi chúng ta hứa cho con món đồ gì đó thì đã nuôi lớn tâm hư vinh của chúng, đã làm cho mục đích học tập của chúng bị sai lệch.

Hiện nay, tiểu học thi đạt kết quả tốt thì có thể thế nào? Có thể được ăn kem. Lên cấp 2 thi đạt kết quả tốt thì có thể thế nào? Mua cho xe đạp. Lên cấp 3 thi đạt kết quả tốt thì có thể thế nào? Có thể đàm phán, còn có thể lựa chọn: “Con muốn máy nghe nhạc mp3 hay muốn thứ gì?” Cho nên, tất cả động lực của chúng đều ở những thứ này. Tại sao có rất nhiều cha mẹ bị con cái đuổi ra khỏi nhà? Bởi vì chúng cảm thấy những thứ chúng muốn thì bạn đều cần phải đầy đủ cho chúng. Vì vậy, khi thói quen đòi hỏi đồ vật được hình thành thì dục vọng của con cái sẽ mỗi ngày một tăng trưởng. Dục là vực thẳm, từ nhỏ dục vọng của con trẻ đã được mở ra thì có quay lại được không? Từ cần kiệm đến xa xỉ thì dễ, nhưng từ xa xỉ trở về cần kiệm thì rất khó. Cho nên, con cái đã quen thói muốn gì được nấy rồi, nếu một ngày nào đó bạn không cho chúng thì chúng sẽ như thế nào?

Chúng ta cũng nghe rất nhiều đứa trẻ mới học cấp 2 đã bắt đầu đánh mẹ, không cho tiền liền đánh. Đến lúc đó bậc làm cha mẹ có kêu trời mà trời chẳng ứng, kêu đất mà đất chẳng linh. Cho nên “dễ nhận lời” này đều là do quá nuông chiều con cái.

Có một vụ án hình sự, là một người trẻ tuổi, lúc còn nhỏ thường được ba cho rất nhiều tiền, nên cậu ấy quen thói tiêu tiền rồi. Về sau, một tháng cậu ấy tiêu hết mấy chục ngàn đồng, một, hai chục ngàn nhân dân tệ, tiêu tiền không tiếc tay. Một ngày nọ ba cậu ấy chịu không nổi nữa, liền nói: “không cho con tiền nữa”, còn sắp xếp cho cậu ấy đi nhập ngũ hai năm. Hai năm sau quay về, thói quen đó có thay đổi không? Rất khó, thực sự thì một khi đã nhiễm thói quen xa xỉ, ưa thích hư vinh, chỉ cần cậu ấy rơi vào tình cảnh như vậy thì sẽ không nhịn nổi, muốn phùng má giả làm người mập. Vì vậy, sau khi đi nghĩa vụ quân sự về thì cũng không có gì thay đổi, vẫn y như cũ. Ba cậu ấy nói thẳng với cậu rằng: “Cha không cho con tiền nữa.” Cuối cùng người thanh niên này đã thuê sát thủ giết cha mẹ của mình. Ở trước cổng nhà của họ, cậu ấy nói với tên sát thủ: “Đợi chút nữa sẽ có người cao cỡ này đi ra”, tóm lại kể ra đường đi nước bước rất rõ ràng. Tên sát thủ liền hỏi cậu ấy: “Người đó là ai vậy?” Cậu ấy nói: “Là ba tôi.” Thế là đã giết ba cậu ấy như vậy. Sau đó, bởi vì chìa khóa tủ tiền đang nằm trong tay của mẹ cậu ấy, nên cũng giết luôn người mẹ. Cho nên, chuyện giết cha giết mẹ hiện nay đã không còn hiếm nữa, nguyên nhân do đâu? Trọng lợi khinh nghĩa. Cái “lợi” này không ngừng được nâng lên thì biến thành dục vọng, thì biến thành bàn tay ma quỷ không chế hành vi của người đó, khiến cho họ muốn thoát ra cũng rất khó khăn. Vì vậy chúng ta cần phải cẩn thận, “việc không hợp, chớ dễ nhận”, không nên cứ luôn tưởng dưỡng thói xa hoa của con cái.

Có một đứa bé nhìn thấy những món ăn này liền không vui, giận dữ không ăn. Thông thường thì người mẹ sẽ như thế nào? Đi đến dỗ dành chúng ba bốn lần, có khả năng còn nói: “Con ăn đi, thứ bảy mẹ dẫn con đi ăn McDonald’s.” Nghe nói như vậy, đứa trẻ vốn không chịu ăn miếng nào liền lập tức ăn ngay. Bởi vì khi chúng ta không có nguyên tắc, con cái hiểu rất rõ nội tình của chúng ta. Chúng biết chỉ cần dùng tâm trạng gì thì người lớn sẽ bị chi phối, sẽ chiều theo chúng. Tình huống như vậy thì sẽ phiền phức. Cho nên khi đứa bé này không ăn cơm thì ba bé cũng không nói lời nào, vẫn tiếp tục ăn, người vợ định đến dỗ đứa con, người chồng vốn nhạy bén trong việc giáo dục, nên lập tức dùng ánh mắt ra hiệu với người vợ: “Em lui xuống đi, để đó cho anh.” Đương nhiên là không nói bằng lời, vợ chồng họ ngầm hiểu ý nhau.

Nguyên tắc giáo dục con cái nhất định phải như thế nào? Phải thống nhất. Nếu không thì đứa con sẽ núp sau lưng người cha hoặc người mẹ không có nguyên tắc. Cho nên đợi mọi người ăn cơm xong, mà đứa con vẫn không chịu ăn, ba bé nói: “Được rồi, dọn dẹp hết đi!” Sau khi thu dọn tất cả thì có thể đứa con vẫn còn ở đó bĩu môi tức tối, nhưng cứ để cho chúng tức tối. Kết quả tối hôm đó vì không ăn cơm, nên đến nửa đêm đói tới mức không ngủ được, thức dậy làm gì? Mở tủ lạnh tìm thức ăn, thức ăn lạnh cũng ăn. Lần sau nó còn dám uy hiếp nữa không? Còn dám đòi hỏi nữa không? Không dám. Cho nên từ buổi học mấy ngày trước, chúng ta có lĩnh hội sâu sắc được điều là giáo dục phải cẩn thận ngay từ đầu, vô cùng quan trọng. Không chỉ quan trọng với trẻ nhỏ, mà tất cả người lớn chung sống với nhau, bước đầu bạn cũng phải cho họ biết được nguyên tắc công và tư là gì? Cho nên có câu: “Dạy con từ thuở còn thơ, dạy vợ từ thuở bơ vơ mới về”, là đạo lý giống nhau. Khi nàng dâu mới về nhà chồng, cũng không được xử sự ngang ngược, cũng phải tìm hiểu về toàn bộ tình hình trong gia đình chồng, như vậy mọi người mới phối hợp tốt với nhau.

“Chớ dễ nhận”, một là do cung chiều, hai là do không có nguyên tắc. Cha mẹ hứa với con cái điều dựa theo sở thích, muốn cho thì cho. Có thể sau khi hứa rồi mà tâm tình lại thay đổi, lại không cho chúng nữa, vậy thì con cái không còn tin tưởng bạn. Ví dụ như, bạn ở đó chơi mạt chược rồi nói với con mình: “Được rồi, con đừng làm ồn, sẽ mua cho con cái gì gì đó.” Như vậy thì lần sau chúng muốn cái gì, chúng đều đòi vào lúc nào? Lúc đang đánh mạt chược, hoặc lúc bạn đang bận, chúng biết lúc đó đòi thứ gì thì chắc chắn sẽ được thứ đó, như vậy thì rất phiền phức. Vì vậy, cha mẹ cũng phải “chớ dễ nhận”. Cha mẹ chớ dễ nhận lời, tiến thêm một bước cũng phải dạy con cái “chớ dễ nhận”.

Có một bạn nhỏ, tặng cho bạn học một cây bút chì, người bạn đó rất vui, sau khi được tặng thì mang gọt cây bút chì để bắt đầu viết. Ngày hôm sau, vừa đến lớp thì bé liền hỏi người bạn mà mình đã tặng cây bút chì: “Hôm nay bạn có chơi với mình không?” Người bạn đó cũng rất hồn nhiên nói: “Hôm nay mình không chơi với bạn.” Bé nói: “Vậy thì bạn trả cây bút chì đó lại cho mình đi.” Trẻ nhỏ đều rất hồn nhiên, người bạn liền lấy chiếc bút chì đó trả lại. Bé liền nói: “Mình muốn cây bút chì chưa gọt”, người bạn đó lại lấy một cây bút chì chưa gọt ra đưa. Bé lại nói: “Không phải cây bút chì này, mình muốn cây bút chì chưa gọt mà lúc trước mình tặng bạn cơ.” Cô giáo nhìn thấy như vậy liền nhanh chóng bước đến, nhân cơ hội này giáo dục. Cô nói với bé: “‘Phàm nói ra, tín trước tiên’, em đã tặng cho người khác rồi thì món đồ đó không còn là của em nữa, em không

có tư cách đòi lại của người ta. Nếu trước khi muốn tặng đồ cho bạn thì em cần phải cân nhắc xem em có bằng lòng muốn tặng cho bạn hay không? Hoặc là hôm nay em muốn tặng đồ cho người khác, khi muốn hứa với người khác thì em phải cân nhắc xem khả năng của mình trước, có thể làm được hay không? Nếu khả năng của em không đủ mà lại hứa với người khác, thì đến lúc đó chắc chắn em sẽ thất hứa. Hơn nữa, khi muốn hứa điều gì với người khác, ngoài việc cân nhắc khả năng của mình, còn phải suy xét đến điều mà em hứa với bạn bè có phù hợp với quy định của nhà trường không? Có thể nhà trường quy định không được làm như vậy, mà em vẫn hứa với bạn học, như vậy là không đúng.” Cho nên phải phù hợp với quy định của nhà trường, phù hợp với luật pháp của quốc gia, phải từ những phương diện này mà suy xét. Điều là hành vi đúng đắn cả, rồi chúng ta lại có đủ khả năng làm được thì mới được nhận lời với bạn học. Cho nên thái độ “chớ dễ nhận” cũng phải chỉ dạy cho học sinh. Tốt rồi, tiết học này chúng ta giảng đến đây. Cảm ơn mọi người!